

Fantoly Zsanett¹

A terhelti figyelmeztetések rendszere a magyar és az amerikai büntetőeljárásban

A Miranda-figyelmeztetés elmélete és joggyakorlata

Az USA-ban a 14. alkotmánykiegészítésben foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot és az 5. alkotmánykiegészítésben található önvádra kötelezés tilalmát megtestesítő garancia a Miranda-elvként vagy Miranda-figyelmeztetésként elhíresült doktrína (SCHULHOFER 2006, 156–157.). Lényege szerint leginkább a büntetőeljárások nyomozási szakaszában alkalmazzák, az őrizetbe vételt követően és a gyanúsított kihallgatást megelőzően (ISRAEL–LAFAYE 2014, 35.). A figyelmeztetés elmaradásával felvett vallomás fő szabály szerint jogellenesen megszerzett bizonyítékot eredményez, s mint ilyen, nem használható fel (MARCUS–WILSON, 2011, 79–80.).

Az 1867-ben született 14. alkotmánykiegészítés biztosította először a tisztességes eljárás követelményét az USA minden államában. A jogalkotó azonban nem töltötte ki konkrét tartalommal a garanciális elvet, és az esetjog is csak lassan haladt a jogértelmezési problémák megoldásával. Ez idő tájt az államok nem ritkán szabadon foganatosítottak hatósági engedély nélküli házkutatásokat, lefoglalásokat, és az így nyert bizonyítási eszközöket minden gond nélkül felhasználták a büntetőeljárásban. Szintén gyakori volt, hogy védő nélküli terhelteket súlyos bűncselekményekben (*felony*), esküdtszéki döntés nélkül ítélték el, ahogy megengedett volt a terhelt önmagára nézve terhelő vallomása is előzetes figyelmeztetés nélkül (SCHULHOFER 2006, 156.).

Az 1950-es évek Amerikájában a rendőrségi kihallgatás során, ha elcsattant egy-két pofon vagy kisebb ütéseket alkalmaztak, még nem jelentett automatikusan kényszervallatást, és így nem eredményezett jogellenesen megszerzett bizonyítékot – mint ahogyan az órákig tartó, éjszakába nyúló folyamatos kihallgatás és a védői kapcsolatfelvétel igényének a hatóság általi elutasítása is elfogadott volt a kihallgatás során. Így például a *Spano v. New York* ügyben [360 U.S. 315

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntető-eljárásjogi Tanszék, tan-
székvezető egyetemi tanár.

(1959)], ahol egy érzelmileg instabil, külföldön született fiatal felnőtt gyanúsítottat 8 órán át, késő éjszaktól hajnalig vallattak védő nélkül. A kihallgatáson részt vett a férfi gyermekkori barátja is, aki – a nyomozó hatóság utasítására – folyamatosan próbálta őt rábeszélni a beismerő vallomás megtételére.

Ameddig a Legfelsőbb Bíróság nem látta sérülni az „önkéntesség teszt”-jét (TÓTH 1995, 62.), vagyis azt, hogy a rendőrség által alkalmazott kihallgatási módszer, eseti krimináltaktika nem törte meg az elkövető szándékát, és nem ennek hatására került sor a vallomás megtételére (vagyis nem a kényszer vagy fenyegetés hatására lehetett következtetni a körülményekből), addig a megszerzett vallomás önkéntesnek és felhasználhatónak minősült (SCHULHOFER 2006, 156–157.).

Az első drasztikus változást 1961-ben a *Mapp v. Ohio* döntés [367 U.S. 643 (1961)] jelentette, amelyben az előzetes engedély nélkül foganatosított kutatás, illetve lefoglalás jogellenességét mondta ki a bíróság (KAMISAR 2006, 45–101.). Az ilyen módon megszerzett bizonyítékokat a kizáró szabály (*exclusionary rules*) alapján nem lehet felhasználni (GÁCSI 2006, 35.). 1963-ban a *Gideon v. Wainwright* döntésben [72 U.S. 335 (1963)] a Legfelsőbb Bíróság a védelem jogát erősítette meg, amikor kimondta, hogy a súlyosabb bűncselekmények (*felony*) miatt folytatott büntetőeljárásokban nem kerülhet sor vádemelésre védő bevonása nélkül. Amennyiben a vádlott anyagi helyzete nem teszi lehetővé, hogy védőt hatalmazzon meg, a bíróság rendel ki számára hivatalból. A szabály állami és szövetségi büntetőeljárásokban egyaránt érvényes (COLE 2006, 101–129.). 1964-ben a *Malloy v. Hogan* ügyben [378 U.S. 1 (1964)] az önvádra kötelezés tilalmának elismerése általánossá vált abban az állásfoglalásban, hogy a büntetőügyben kötelező megjelenésre idézés nem vonja maga után automatikusan az érintett személy önmagára történő, akár diszkriminatív vallomástételének kötelezettségét is.

Az önvádra kötelezés tilalmának kiterjesztése a nyomozás szakaszára az 1966-os *Miranda v. Arizona* döntésben [384 U.S. 436 (1966)] történt meg, amely ténylegesen egy négylépcsős figyelmeztetési rendszert vezetett be. Alapvető kiindulópont, hogy a gyanúsítottnak joga van a hallgatáshoz (1), és bármi, amit mond, az felhasználható ellene (2). Joga van védő segítségét igénybe venni a védekezése során (3), ha pedig korlátozott anyagi lehetőségei miatt nem tudja megengedni magának a meghatalmazott védő közreműködését, kérésére a hatóság védőt rendel ki számára (4). Két évvel később, a *Duncan v. Louisiana* döntésben [391 U.S. 145 (1968)] minden államban kötelezővé vált az esküdszéki rendszer alkalmazása súlyos bűncselekmények tárgyalása során (KING 2016, 261–295.).

De mi is a Miranda-ügy konkrét tényállása? Ernesto Mirandát 1963. március 13-án őrizetbe vette a phoenixi rendőrség, egy 18 éves nő sérelmére elkövetett emberrablás és erőszakos közöszlészó gyanújával. Kétórás kihallgatást követően Miranda az erőszakos nemi deliktum vonatkozásában aláírt egy nyomtatott

nyilatkozatot, amely azt tartalmazta, hogy vallomását önkéntesen, szabad akaratból, kényszer, fenyegetés vagy bármely ígértől mentesen és jogainak teljes ismeretében tette meg, tudva azt is, hogy az felhasználható ellene. Mirandának azonban nem volt védője, és a kihallgatás során nem figyelmeztették a hallgatás jogára, illetve arra sem, hogy a szóban tett és aláírt vallomása később felhasználható ellene. A tárgyaláson ezekre az eljárásjogi szabálysértésekre hívta fel az eljáró bíró figyelmét az addigra kirendelt védő, de a bíró a jogellenesen felvett vallomás alapján mégis elítélte a vádlottat. A védői fellebbezést az Arizoniai Legfelsőbb Bíróság bírálta el, amely helyt adott a védő azon érvelésének, hogy a vallomás nem volt teljesen önkéntes, és így fel sem lehetett volna használni bizonyítékként. A megismételt eljárásban Mirandát 1967-ben végül elítélték, de a bizonyítékok között nem szerepelt a korábbi vallomás. 1972-ben kegyelemmel szabadult, majd 1976-ban egy kocsmai verekedés során nyakon szúrták. Az ügy gyanúsítottja – a Miranda-felmeztetésekéből megismert jogával élve – nem kívánt vallomást tenni. Mivel azonban más bizonyíték nem volt ellene, szabadon távozott a rendőrségtől, soha nem kellett a törvény előtt felelnie tetteért (MONTALDO 2019).

A Miranda-döntést megelőzően – ahogyan az korábban már említettük – az USA-ban mintegy három évtizedig az „önkéntességi teszt” volt meghatározó a kihallgatások jogellenességének vizsgálatakor. Ez a teszt azonban nem határozta meg a nyomozó hatóságok eljárási kötelezettségeit a kihallgatások során. S bár kétségkívül fontos előrelépést jelentett a terhelti jogok kiszélesítése során az *Escobado v. Illinois* döntés [378 U.S. 478 (1964)], amelyben a nyomozás szakaszára is kiterjesztették a terhelt védőhöz való jogát, de sem a *Gideon*-, sem pedig az *Escobado*-döntések nem kötelezik a nyomozó hatóságot a kihallgatás előtti figyelmeztetések megtételére (ISRAEL–LAFÁVE 2014, 208–209.). A Miranda-elv lényege pontosan az, hogy a kihallgatás meg sem kezdődhet, ameddig a gyanúsított a figyelmeztetésekre nem reagál, illetve ha a gyanúsított a kihallgatás során bármikor élni kíván a hallgatás jogával, akkor a kihallgatást be kell fejezni (ISRAEL–LAFÁVE 2014, 210.). Egyes szerzők szerint ez utóbbi úgynevezett „megszakító rendelkezés” adja a Miranda-szabály „lelkét”, mert a korábbi rendőrségi kihallgatási gyakorlathoz ez adja hozzá a legtöbbet (SCHULHOFER 2006, 163.).

Az 1968-as bűnüldözési törvény a szövetségi eljárásokban mintegy „hatályon kívül helyezte” a Miranda-szabályt, és a korábbi önkéntességi teszt szabályaihoz nyúlt vissza (ISRAEL–LAFÁVE 2014, 210.). A későbbi joggyakorlat újra felelesztette a Miranda-elvet „Cspikerózsika álmából”, különösen azzal, hogy több döntés született a Miranda alóli kivételek vonatkozásában. Így például a *Harris v. New York* ügyben [401 U.S. 222 (1971)] a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a Miranda-szabályok sérelmével felvett vallomás is felhasználható a terhelt vallomásának megtámadására vagy megdöntésére, a terhelt szavahihetőségének megcáfolására (TÓTH 1995, 63.). Az ugyancsak a Miranda-kivételek sorát gazdagító *Rhode*

Island v. Innis döntésben [446 U.S. 291 (1980)] tisztázta a bíróság, hogy a terhelt vallomása és spontán megnyilatkozása nem azonos joghatállyal bír a Miranda-szabályok szempontjából. Ha a terhelt a rendőrségi autóban a bűncselekmény elkövetésének helyszínére történő szállítását kéri, és bűnösségét alátámasztó információkat közöl a jelen lévő rendőrökkel, függetlenül attól, hogy ott és akkor nem (csak korábban a rendőrörsön) került sor a Miranda-figyelmeztetésére, vallomása felhasználható. Szintén kivétel szabályt alapol meg a Miranda-elv alól a közbiztonság védelme, vagyis a „közbiztonságért való aggodalom” (TÓTH 1995, 63.). A *New York v. Quales* ügyben [478 U.S. 649 (1984)] például egy felügyelet nélkül maradt fegyver fellelhetőségére nyilatkozott a terhelt a Miranda-figyelmeztetés elhangzása előtt, amely nyilatkozat által fellelt fegyvert nem minősítette jogellenesen megszerzett bizonyítéknak a bíróság. Arra vonatkozóan pedig, hogy a hallgatás jogáról történő lemondásnak a terhelt „tudatos, intelligens és önkéntes” (*knowling, intelligent, and voluntary*) elhatározásán kell alapulnia, a *United States v. Garibay* ügy [143 F. 3d 534 (1998)] az alapja, amelyben az angol nyelvet alig értő, alacsony IQ-szinttel rendelkező terheltnek a hallgatás jogáról történő joghatályos lemondását vizsgálta a bíróság. 2000-ben azonban a *Dickerson v. U.S.* ügyben [530 U.S. 428 (2000)] a Legfelsőbb Bíróság megerősítette a Miranda-szabályt, és az állami, illetőleg a szövetségi bíróságokra egyaránt kötelezővé tette annak alkalmazását.

A Miranda-szabály három kötelezettséget ró a rendőrségre: a kötelező figyelmeztetések megtételét (1); azt, hogy a kihallgatás elején félreérthetetlenül tisztázni kell, ha a terhelt lemond a hallgatás jogáról és vallomást kíván tenni (2); illetve ha a gyanúsított a kihallgatás közben dönt úgy, hogy az eljárás ezen szakaszától kezdve él a hallgatás jogával, a kihallgatást meg kell szakítani. Vajon ellensége lett a gyakorlatban a rendőrségnek a Miranda-elv? Tény, hogy bevezetése után – ha nem is szignifikánsan (3,8%-kal), de – visszaesett az élet elleni bűncselekmények vonatkozásában a beismerések száma. Napjainkban a terheltnek 20–25%-a él az USA-ban a nyomozás során a hallgatás jogával, és az esetek 50–55%-ában beismerő vallomás születik már a rendőrségen (SCHULHOFER 2006, 177.). Az viszont kétségtelen előnye a Miranda-figyelmeztetés bevezetésének, hogy megerősítette a közvélemény előtt a rendőrség szakmai színvonalának elismerését. A hallgatás és a védőválasztás jogára történő figyelmeztetés a terhelt olvasatában ugyanis azt jelenti, hogy rendőrség ismeri és tiszteletben kívánja tartani az ő eljárási jogosítványait (SCHULHOFER 2006, 174.). A rendőrség tisztességes eljárása és a Mirandában foglalt figyelmeztetések tényleges elhangzása azonban nehezen bizonyítható tény, mivel a mai napig nem követelmény annak írásba (jegyzőkönyvbe) foglalása. A bíró elé került nyomozati vallomásból, nyilatkozatból nem derül ki, hogy a gyanúsított esetleg rendőri rábeszélésre vagy megtévesztésre mondott le a hallgatás jogáról, akár

még a védő kiérkezése előtt. Három évvel a Miranda-döntés után a *Frazier v. Cupp* ügyben [394, U.S. 731 (1969)] Marschall bíró álláspontja az volt, hogy a rendőri megtévesztési taktika alkalmazása nem teszi automatikusan „nem önkéntesen” megtetté a vallomást (SCHULHOFER 2006, 174.). Később, a 2010-es *Berghuis v. Thompkins* döntésben [560 U.S. 370 (2010)] a Miranda-elv teljes erodálását figyelhetjük meg, amikor a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy ha a gyanúsított ismeri a hallgatáshoz és védőhöz való jogát, de egyértelműen nem nyilatkozik arról, hogy kívánja-e azokat gyakorolni, korábbi nyilatkozatai fényében az azokról való lemondás vélelmezhető, és a bizonyíték felhasználható. (WEISSELBERG–BIBAS 2010). Mindezek fényében valóban elfogadhatónak látszik az az álláspont, hogy a Miranda-döntés valódi újítása és legfontosabb, lényegi jelentősége a „megszakító szabály” bevezetése (SCHULHOFER 2006, 163.), ám – ahogyan azt a *Berghuis v. Thompkins* ügyben [560. U.S. 370. (2010)] láthatjuk – a hallgatás jogáról való „hallgatólagos lemondás” sem ismeretlen már az USA joggyakorlatában.

A terhelti figyelmeztetés hazai szabályozása és gyakorlata

A magyar büntetőeljárás jogban 1990. január 1-től hatályos a terhelti figyelmeztetések rendszere. Az 1989. évi XXVI. törvény iktatta be az akkor hatályos 1973. évi I. törvény 87. § (2) bekezdésébe a hazai jogban is „Miranda-figyelmeztetésként” elhíresült klauzulát, amely szerint a terheltet a kihallgatásának megkezdésekor figyelmeztetni kell arra, hogy nem köteles vallomást tenni, a vallomás tételét a kihallgatás folyamán bármikor megtagadhatja, továbbá hogy amit mond, az bizonyítékként felhasználható. A figyelmeztetést és a terhelt válaszát jegyzőkönyvbe kell foglalni. A figyelmeztetés elmaradása esetén a terhelt vallomása bizonyítási eszközként nem vehető figyelembe [1973. évi I. törvény 89. § (2) bekezdés]. A vonatkozó joggyakorlat kezdetben rendkívül szigorúan értelmezte a hatóságokat terhelő figyelmeztetési kötelezettséget: eszerint a figyelmeztetésnek minden egyes kihallgatást megelőzően meg kellett történnie, különben az adott vallomás nem volt figyelembe vehető (BH 1991, 26.; BH 1991, 309.; BH 1991, 463.). 1994-től alakult akként a joggyakorlat (BH 1994, 177.), hogy eljárási szakaszonként egyszer (a legelső kihallgatás elején) elég elhangoznia a figyelmeztetésnek – ez időközben törvényi szabályozást is nyert [2017. évi XC. törvény 185. § (2) bekezdés].

Új büntetőeljárás törvényünk, a 2017. évi XC. törvény, részint kiszélesítette a Miranda-figyelmeztetések körét, amikor egy összetettebb, hat elemből álló figyelmeztetési rendszert vezetett be. Ugyanakkor a terhelti vallomás fogalmának rögzítésével [2017. évi XC. törvény 183. § (1) bekezdés], ha a terhelt figyelmez-

tetése egyszer már megtörtént, és ezt követően a terhelt írásban tesz nyilatkozatot (akár az eljáró bíróhoz címzett levél formájában), ez már nem okirati bizonyítékként, hanem terhelti vallomásként értékelhető. Amíg tehát korábbi eljárási törvényeink alapján csupán a terhelti kihallgatás során tett vallomás minősült a terhelt vallomásának, addig mára már jócskán kiszélesedett a vallomások felhasználási lehetősége. Az új Be. 187. § (2) bekezdése alapján ugyanis a terheltnek más ügyben tett vallomása is felhasználható bizonyítási eszközként, ha a vallomásról készült jegyzőkönyv a szükséges terhelti figyelmeztetéseket (és az azokra adott válaszokat) egyértelműen tartalmazza. A korábbi eljárási törvényeink a terheltnek más ügyben tett tanúvallomása felhasználhatóságát még nem szabályozták, így ez az új szabály mindenképpen jelentős előrelépésnek bizonyul a bizonyítékok minél szélesebb körű felhasználhatósága tekintetében. Ugyancsak a már megszerzett vallomás felhasználhatóságának kiterjesztését szolgálja az, hogy ha – például az előkészítő ülésen történt – elkülönítés után a korábbi terheltből tanú lesz a másik ügyben, akkor a korábbi ügyben terheltként tett vallomását az új Be. 177. § (5) bekezdése alapján fel lehet használni.

A Miranda-szabályok jelentőségét csökkenti az „ezüsttálca elve”-ként jelentkező azon törvényi rendelkezés, amely szerint a terhelti figyelmeztetés vagy a figyelmeztetésre adott válasz jegyzőkönyvezésének elmaradása esetén is figyelembe vehető a terhelt közlése vallomásként, ha az eljárás során korábban már figyelmeztetésben részesült, és a folytatólagos kihallgatása során védővel rendelkezik, vagy a terhelti figyelmeztetés után a közlését fenntartja [2017. évi XC. törvény 185. § (4) bekezdés].

Még mindig töretlen viszont a szemlélet a helyszínen tett nyilatkozatok rendőri jelentésbe foglalt tartalmának bizonyítékok köréből történő kizárása tárgyában. A vonatkozó bírói gyakorlat nem engedi a rendőri jelentésbe foglalt vallomásjellegű bizonyíték felhasználását, függetlenül attól, hogy a későbbiekben a tanú vagy a terhelt él-e a vallomásmegtagadási jogával (BAKONYI 2019, 128.). A helyszínen tartózkodó bűnügyi technikus által folytatott magánbeszélgetés azonban már nem a hivatalos eljárás része, így a technikus kihallgatható ezen tényekre nézve (BAKONYI 2019, 129.), csakúgy, mint például a helyszínen tartózkodó mentős vagy tűzoltó. Szintén érdekes, hogy a pszichológus szakértői véleményben nyilatkozik arról, hogy életszerű-e, amit a terhelt neki – terhelti figyelmeztetés nélkül – elmondott, illetve hogy amit a terhelt korábbi nyomozati nyilatkozataiban tett, az miként támasztja alá a terheltnek a szakértő előtt tett nyilatkozata életszerűségét. Új büntetőeljárás törvényünk pedig már lehetővé teszi a műszeres vallomásellenőrzés (tipikusan poligráf) eredményének kiértékeléséhez kötelezően alkalmazandó szaktanácsadó tanúként történő kihallgatását, aki eljárásáról és megállapításairól tanúvallomást tesz [2017. évi XC. törvény 212. § (2) bekezdés].

Összevetve az amerikai Miranda-felvilágosítás gyakorlati alkalmazását a magyar szabályozással, leginkább az szembevetendő, hogy a hazai büntetőeljárásban a megalapozott gyanú közlését követően kerül sor a figyelmeztetések megtételére, így addig nem is lehet a nyilatkozatokat figyelembe venni, amíg a gyanút nem közlik. Amerikában – gyakran már a helyszínen – rögtön elhangzik a nyomozó hatóság részéről az intézkedéssel érintett személy részére a Miranda-felvilágosítás, így az érintett bármely – ezt követően tett – nyilatkozata felhasználhatóvá válik. Talán érdemes lenne a magyar jogi szabályozás keretei között is megfontolni egy olyan megoldást, amikor a megalapozott gyanú közlését, tehát még a terheltté nyilvánítást megelőzően megtörténne a figyelmeztetések, azaz akkor, amikor még nincs tiszta eljárási pozíciója a rendőri intézkedéssel érintett személynek. Az érintett nyilatkozatát tartalmazó rendőri feljegyzés hitelt érdemlőségét garanciális szempontból erősítené a személyi kamera alkalmazása a kezdeti, helyszínen végzett eljárási cselekmények során, ezek anyaga akár elektronikus adatként is felhasználhatóvá válik. Előfordulhat az is, hogy később mégsem lesz gyanúsított az érintett személyből, de ha mégis, akkor az érdemi eljárási cselekmények előtt ismételt elhangozhat, hogy „amit mond vagy rendelkezésre bocsát, az bizonyítékként felhasználható”. Amennyiben pedig az eljárás későbbi szakaszában „csak” tanú lesz az intézkedéssel érintett személyből, megkapja a szükséges figyelmeztetéseket, amely alapján megtagadhatja a vallomástételt.

Összegezve tehát az állapítható meg, hogy a magyar büntetőeljárásban a terhelti figyelmeztetések hangsúlyos szerepe egy ígéretes kezdeti szakasz után – amikor még minden kihallgatáskor kötelező volt megtenni a Miranda-felvilágosításokat – hanyatlani látszik. Pedig a terhelt beismerésén alapuló egyezségi eljárás az új büntetőeljárási törvény egyik legsarkalatosabb pontja, hiszen a nyomozásban vagy az előkészítő ülésen megtett beismerő vallomással lényegesen lerövidül a büntetőeljárás. Magán az előkészítő ülésen elvileg nincs ugyan bizonyításvétel, de a terhelt figyelmeztetése megtörténik, és az ott elhangzott figyelmeztetést később, tárgyaláson már nem kell megismételni. Úgy tűnik, a törvény más, a bizonyítást érintő újításai is abba az irányba haladnak, hogy a jogalkotó minél inkább könnyítse a bizonyítási szabályokat, ezáltal pedig minél több felhasználható bizonyítási eszközhöz jussanak a hatóságok. Erre utal – egyebek mellett – például, hogy a tanúnak a korábban vagy más ügyben tett tanúvallomása bizonyítási eszközként akkor is felhasználható, ha a tanú a vallomástételt a továbbiakban megtagadja [2017. évi XC. törvény 177. § (4) bekezdés első mondata]; vagy hogy nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek valószínűségét a vádló, a terhelt és a védő az adott ügyben együttesen elfogadja [2017. évi XC. törvény 163. § (4) bekezdés c) pontja]. A bizonyítási szabályok átstrukturálódása az anyagi igazság kontra eljárási igazság kérdéséhez vezet, és megállapít-

ható, hogy az új büntetőeljárás törvény – annak ellenére, hogy preambulumban az anyagi igazságra való igényét fogalmazza meg célként – részletszabályaiiban lemondott az anyagi igazságról (MEZŐLAKI 2018, 3.). Ez azonban már egy másik tanulmány témája lehet...

Irodalomjegyzék

- BAKONYI Mária (2019): *A beismerő vallomás fonákja és színe – a beismerő vallomástól a konszenzusig*. PhD-értékezés. Pécs, PTE ÁJK Doktori Iskola. Elérhető: <https://bit.ly/2XVS7R7> (A letöltés dátuma: 2020. 01. 24.)
- COLE, David (2006): Gideon v. Wainwright and Strickland v. Washington: Broken Promises. In STEIKER, Carol S. ed.: *Criminal Procedure Stories. An In-Depth Look at Leading Criminal Procedure Cases*. New York (US-NY), Foundation Press.
- GÁCSI Anett Erzsébet (2006): *A jogellenesen megszerzett bizonyítékok értékelése a büntetőeljárásban*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány.
- ISRAEL, Jerold H. – LAFAVE, Wayne R. (2014): *Criminal Procedure Constitutional Limitations in a Nutshell*. St. Paul, West Academic Publishing.
- KAMISAR, Yale (2006): Mapp v. Ohio: The First Shot Fired in the Warren Court's Criminal Procedure. In STEIKER, Carol S. ed.: *Criminal Procedure Stories. An In-Depth Look at Leading Criminal Procedure Cases*. New York (US-NY), Foundation Press.
- KING, Nancy J. (2006): Duncan v. Louisiana: How Bigotry in the Bayou Led to the Federal Regulation of State Juries. In STEIKER, Carol S. ed.: *Criminal Procedure Stories. An In-Depth Look at Leading Criminal Procedure Cases*. New York (US-NY), Foundation Press.
- MARCUS, Paul – WILSON, Melanie D. (2011): *Criminal Procedure*. St. Paul (US-MN), West Academic.
- MEZŐLAKI Erik (2018): A bíró meg az árnyéka. Hogyan érvényesül a funkciómegosztás elve? *Ügyvédek Lapja*, 57. évf. 1. sz. 2–5.
- MONTALDO, Charles (2019): Miranda Rights and Warning: Landmark Case Evolved from 1963 Ernesto Miranda Arrest. *ThoughtCo*, 2019. 01. 30. Elérhető: www.thoughtco.com/miranda-rights-and-warning-972920 (A letöltés dátuma: 2020. 01. 06.)
- SCHULHOFER, Stephen (2006): Miranda v. Arizona: A Modest but Important Legacy. In STEIKER, Carol S. ed.: *Criminal Procedure Stories. An In-Depth Look at Leading Criminal Procedure Cases*. New York (US-NY), Foundation Press.
- TÓTH Mihály (1995): A „magyar Miranda” első néhány éve. In ERDEI Árpád szerk.: *Tények és kilátások. Tanulmányok Király Tibor tiszteletére*. Budapest, KJK.
- WEISSELBERG, Charles – BIBAS, Stephanos (2010): The Right to Remain Silent. *University of Pennsylvania Law Review*, Vol. 159, No. 1. 69–93.